

TURÁNYI, Gábor
 Porcelánium
 1999, Herend
 Ungheria / Hungary

metszet rejlik. Eltér, hogy a három fő funkcionális egységet (előadóterem és könyvtár, irodák, vendégszobák) a tervező lineárisan sorolva helyezte el: a tengelyt a hasadékszerű bejáratához vezető fahíd jelöli ki, ez folytatódik a tornáccal felnyitott előtérben, az egyesületi szárny üvegfallal határolt előcsarnokában, majd az irodaszárny középfolyosójában. Ezt az épületet fegyelmesebb geometria, homogénebb anyaghatás (szárazon rakott andezit és gyöngykavics felületű beton) és finomabb részletképzés jellemzi; ezért kevésbé tűnik romantikusnak. A homlokzatok arányrendszerre és az északnyugati üvegfal farácsának ritmusa szinte zenei harmóniakat idéz. Ezen belül is különleges az utóbbi megfogalmazása: a négyféle lamellás fakeret váltakozása a repetitív zené vagy az afrikai népzene ritmusképletét követi. Van ebben a mindenestől mai megoldásban valami archaikus: a közel-keleti és észak-afrikai országok iszlám építészetének csipkés rácsozatú zárterkélyeire emlékeztet. Ezt az erőteljes motívumot gyengíti néhány tisztán dekoratív elem, így a farácsok fölötti sáv „fótt” mintás deszkaburkolása az északnyugati oldalon.

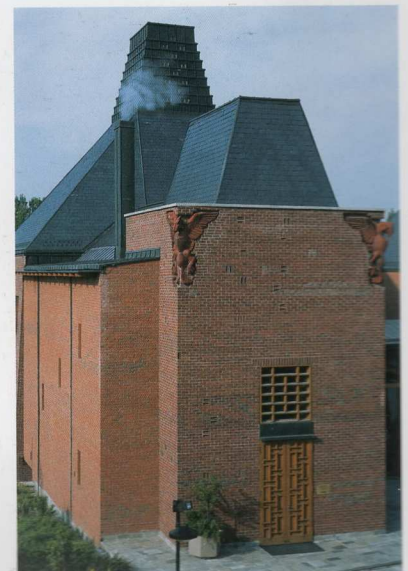
album részlet

2.

A munkák másik csoportját az anyagi és szellemi értelemben vett gazdagság, illetve a jelentés témája köti össze. A Porcelánium [1995–1999]

az egyik leghíresebb magyar porcelángyár, az 1826-ban alapított herendi manufaktúra számára épült. Ez az egyetlen porcelángyár, amelyik a rendszerváltás után is magyar tulajdonban maradt. 1993-ban a részvények 75%-át a dolgozók vásárolták meg, és elhatározták, hogy közösségi épületet emelnek az üzem mellett, amelyben technológiai bemutató, üzlet és vendéglátóhelyek fogadják az odalátogatókat. Turányi pályázatot nyert tervének alap gondolata az volt, hogy az új épületeket a manufaktúrával szemben U-alakban csoportosítja, s ezáltal létrehozza a település városhoz méltó főtérét. Az együttes ünnepélyes és gazdag szimbolikus tartalommal köthetik a helyhez. A Dunántúlnak ez a része Hamvas Béla író-filozófus szerint a Dél géniuszához köthetik: mediterrán jellegű vidék. Ezt tükrözi a főtér árkádos, agorára vagy piazzára emlékeztető megfogalmazása, s a

TURÁNYI, Gábor
 Porcelánium
 1999, Herend
 Ungheria / Hungary

teraszok és lépcsős rámpák ugyan- csak délies rendszere. A masszív, tornyos tömeg ugyanakkor felidézí a környék középkori és barokk vár- kastélyait, sőt áttételesen az ősi kele- ti (mezopotámiai, kínai, japán) kultú- rákra is utal. A hatalmas kürtőszerű tető előképe pedig nyilvánvalóan az égetőkemence. A Porcelánium, bár szervesen folytatja Turányi korábbi téglalapú épületeinél megkezdett anyagkí- sérleteit, szorosan inkább csak az 1996-ra tervezett budapesti Világki- állítás magyar pavilonjához köthető. Ott figyelhetjük meg először, hogy az épület kompozícióját a szimbolikus, már-már szakrális formák határozzák meg. A négy toronnyal övezett ellipti- kus téglakupola, miközben ősi perzsa és muzulmán népi épületekre emlé- keztet, parabolikus ívével a század- forduló mitikus motívumát, a boglya- kupolát formázza. A világiállítási elmaradt, így nem tudjuk milyen lett volna a pavilon, de feltételezzük, hogy az elképzelt megoldások egy része Herenden öltött testet. Herend ritka nemzeti érték, a porce- lán pedig luxustárgy: mindkettő méltó környezetet igényel. A Porcelánium gazdag épület, de összképe mégsem megnyugtató. Tömege túlbonyolított, túl sokféle anyaggal. A külső tömeg- formák és a belső terek helyenként zavaróan elválnak egymástól. Kérdé- ses a német klinkertégla jogosultsá-

ga ezen a helyen, hiszen sem a falusi- as környezethez, sem a mediterrán atmoszférához nincs köze. Biztos, hogy a téglá sötét tónusa is hozzájárul az épület magába zárkózó, komor jellegéhez. Szép gondolat a kézzel vetett és a helyi munkások által díszít- tett téglák beépítése, de zsúfolttá teszik a felületet. A szobrászati és díszítőelemek halmozása éppen a kívánttal ellentétes hatást ér el: ahe- lyett hogy fokozná, rombolja a monu- mentalitást. „Egy mű gazdagsága az általa ébresztett képek vitalitásában rejlik, és – paradox módon – a legeg-yszerűbb, leginkább archetipikus for- mákból erednek a leggazdagabb interpretációra nyitott képek” – írja Juhani Pallasmaa.

A szinte korlátlan anyagi lehetőségek- kel jobban élt a tervező egy friss magán megbízásnál. A nagyméretű

album részlet

luxusvilla a patinás Svábhegy lejtőjén épült. Az építető tehetséges, mégis sincs semmi hivalkodó és látványos az architektúrában. Ez pedig ritkaság az elmúlt másfél évtized magyar építé- szetében. Az utcától elforduló L-alakú alaprajz Turányi régebbi munkáinál gyakori megoldás. Közvetlen előzmé- nye a Patoki-ház, de míg az kőből, ez a Herenden kipróbált Röben-téglából készült. Olyan hasonlóságok ellenére, mint például a belső lépcsőt megvilá- gító üvegbeton betétek a falban, a villa önálló, és a Porcelániumnál mo- dernebb hangvételű alkotás. Modern- ségét többek között a párkány nélküli fémlemez tető, a nagy üvegfelületek, az ablakok mérete, osztása és abszt- rakt festményre emlékeztető elhelye- zése adja. A dekorativitás itt is jelen van [korlátok, rácsok], de a szemén kívüli a többi érzéknek is gazdag táp- lálékkal szolgál ez a ház. Az ínyencek pedig finom utalásokat fedezhetnek fel külföldi mesterekre (a dolgozó berendezése: Adolf Loos, az uszoda: Luis Barragán, a vízlépcsős mellvéd: Rick Mather).

Turányi épületei kontextuálisak, hu- mánusak és a legtöbbször érzelme- sek. De ha a feladat jellege megkíván- ja, a tervező tud racionális lenni. Mun- kásságán rejtett fonálként húzódik végig azon műveinek sora, melyeknél vagy a hétköznapi anyagok és termé- kek jelennek meg a maguk csupasza- valójában (az Orsó utcai lakóház), vagy a mai építőipar és a modern technika adta lehetőségekkel él intel- ligens módon (az Asbóth utcai iroda- ház). A kettő izgalmas kombinációja a Ziegler-ostyagyár nemrég elkészült üzeme Zsámbékon. Ebben a kis épü- letben a kreativitásnak az a spontán, természetes formája nyilvánul meg számomra, amelyre Jacques Herzog hivatkozik, amikor a „behízelt, otthonos látszatok széttöréséről” beszél, vagy Alvaro Siza Vieira, aki a valóság „cikázóan változó jellegét” akarja megragadni „a legnagyobb szigorúsággal”, s maga Turányi Gábor, aki szerint a sikerhez állandó készenlét szükséges („ha eljön a pilla- natod, meg tud ragadni”), valamint bizonyos elengedettségek („hagyni a dolgokat menni a maguk útján”).

TURÁNYI, Gábor

Villa a Buda
Villa in Buda
Villa Budán
2001, Budapest
Ungaria / Hungary